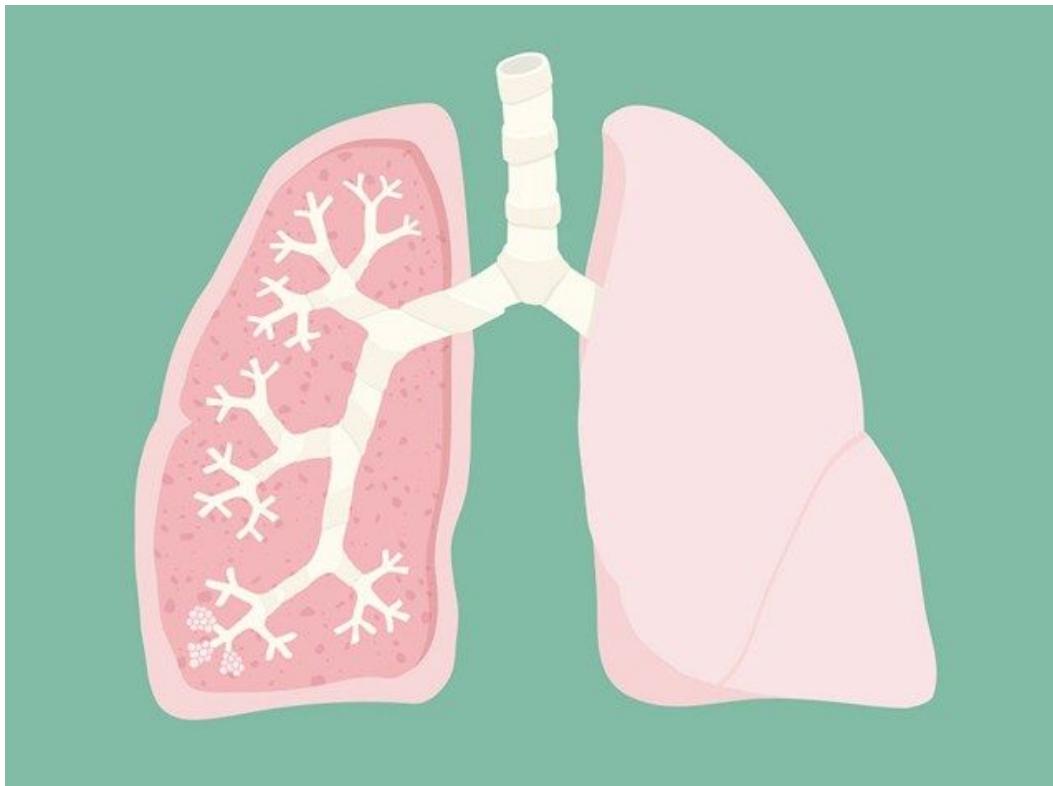

KVĒPAVIMO TAKŲ LIGOS

Kamilė Milkintaitė ir Ieva Petrauskaitė

BENDRAI

Ivadas

Kiek žmogus gali išbūti sulaikęs kvēpavimą? Gali išbandyti. Gal pavyks ištverti minutę, gal kiek daugiau, bet vis tiek privalési įkvépti, nes organizmui reikia deguonies. Prieš 3,6 mlrd. metų Žemėje atsirado pirmoji gyvybė - vienaląsciai, labai paprastos sandaros organizmai. Tokie maži vienaląsciai reikalgingiausiomis medžiagomis apsirūpina per laštelės membrana. Gyvybei vystantis prireikė ir labiau išsivysčiusios kvēpavimo sistemos. Taip atsirado plaučiai, bronchai, nosies ertmė - organai, kurie gali būti pažeidžiami ligų. Jas gali sukelti rūkymas, užteršta aplinka, nepakankamas buvimas gryname ore, bakterijos, virusai, svetimkūniai (pavyzdžiuui dulkės). Taip pat kai kurias ligas lemia paveldimumas bei alergijos.

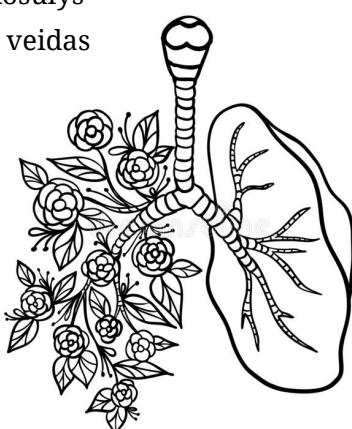
Čia aprašytos trys dažnai aplinkoje sutinkamos kvēpavimo takų ligos.

Bronchinė astma

„Tai lėtinė uždegiminė kvėpavimo takų liga. Bronchų astma pasireiškia dusilio ir/ar kosulio priepluoliais. Yra keletas ligos stadijų, kurios skiriasi savo sunkumu ir priepluolių dažnumu – pagal jas skiriama skirtingas gydymas. Diagnozei patvirtinti atliekami įvairūs tyrimai, dažnai pirometriniai (pučiama į specialius prietaisus, matuojamas plaučių tūris, pasipriešinimas orui ir pan.), tačiau reikalingi ir laboratoriniai tyrimai. Juos atlikus galima atesti kitas, iš astmą panašias ligas, išsiaškinti, kam žmogus alergiškas ir taip sumažinti priepluolių riziką (vengiant alergeno).“

BRONCHŲ ASTMOS SIMPTOMAI

- Sutrikęs miegas
- Skrepliavimas
- Dusulys
- Spaudimo, gniaužimo, veržimo jausmas krūtinėje
- Švokštinas krūtinėje
- Būklės pablogėjimas anksti ryte
- Priverstinė kūno padėtis
- Padažnėjės kvėpavimas
- Sausas kosulys
- Pamėlės veidas

LIGOS EIGA

Šios ligos sukelti negalavimai gali pasireikšti tik tam tikrais metų laikais arba būti visus metus. Bronchinės astmos simptomai atsiranda staiga, jie dažniausiai trumpalaikiai (trunka tik kelias minutes ar valandas), tačiau gali kartotis keletą kartų per parą.

Paprastai astmos priepluolių išprovokuoja alergenai arba nealerginiai dirgikliai (kvapai, šaltas oras, fizinis krūvis ir pan.). Dažnai dusilio ir/ar kosulio priepluoliai pasireiškia naktį arba ankstyvą rytą.

Ligoniai tarp priepluolių dažniausiai jaučiasi gerai. Esant ligos paūmėjimui, simptomai sunkesni, tėsiasi kelias dienas ar savaites, pasireiškia progresuojantis dusulys. Ilgainiui deguonies trūkumas pažeidžia ir kitas organizmo sistemas: sutrinka miegas, atsiranda nerimas, kito priepluolio baimė ir pan. Bronchinės astmos eiga labai nevienoda. Liga gali būti epizodinė ir nuolatinė. Epizodinė astma pasireiškia tam tikrais periodais, dažniausiai po trumpalaikio kontakto su alergenu. Jai būdinga lengva eiga ir ilgi pagerėjimo periodai. Esant nuolatinei astmai, bronchų uždegimas yra pastovus. Išgijimo požiūriu bronchų astmos prognozė yra abejotina. Tik vaikų astma dažniausiai vėliau (brēstant) kartais išnyksta. Todėl jos prognozė daug geresnė nei suaugusių.

Kokliušas

„Tai ūmi infekcinė liga, kuriai būdingi spazminiai kosulio priepuoliai. Ligą sukelia **Bordetella pertussis** bakterija. Sukėlėjas kolonizuojat viršutinių kvėpavimo takų gleivinę ir pradeda skirti toksinus, kurie pažeidžia gleivinę ir sukelia uždegimą. Nors mikroorganizmas ir nepatenka į kraujotaką, tačiau labai sutrikdo kvėpavimo takų veiklą. Kokliušas plinta oro lašiniu būdu, kai sveikas imlus žmogus įkvepia greta esančio infekcijos šaltinio išskirtų kokliušo lazdelių, kurios išsiskiria su mažiausiais seilių lašeliais ligoniui kalbant, čiaudint, ypač – kosint. Kokliušu serga įvairaus amžiaus vaikai, ypač greitai užsikrečia kūdikiai ir naujagimiai. Nuo šios ligos yra skiepijama.“

Kokliušo simptomai bei eiga;

- *Pirma stadija. Peršalimas.*

Ligonis sloguoja, čiaudi, nežymiai karščiuoja, šiek tiek kosti. Šios stadijos metu kokliušas dažnai būna supainiojamas su paprastu peršalimu.

- *Antra stadija. Priepuolinė (paroksizminė, atakų).*

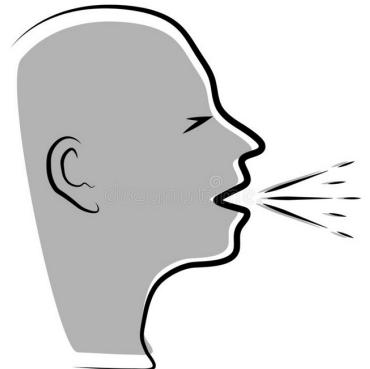
Ligai progresuojant, prasideda kokliušui būdingų kosulio priepuolių etapas, kuris paprastai trunka 1-6 savaites, tačiau gali užsitempioti net iki 10 savaičių.

Kosulio priepuoliai prasideda staiga ir gali trukti nuo kelių iki keliolikos minučių. Per parą gali ištikti nuo kelių, keliolikos ar net keliasdešimties priepuolių, kurie padažnėja ir tampa stipresni naktį. Priepuolio metu kosulys būna sausas, spazminis, labai intensyvus, ligonis gali pradėti dusti, vemi (ypač dažnai pasitaiko naktį), labai pavargsta, išsigąsta.

Žinoma, dažni ir sunkūs priepuoliai išvargina, todėl skundžiamasi silpnumu, vangumu. Tiesa, kadangi suaugusių ir paauglių imuninė sistema yra stipresnė, jie šią ligą perneša lengviau, kosulys gali būti gan įprastas, rimių kosulio priepuolių gali ir nebūti.

- *Trečia stadija. Sveikimas.*

Sveikimo stadija trunka 2-6 savaites, o kartais ir kelis mėnesius. Kosulio priepuoliai po truputį retėja ir dažnai praeina per 2-3 savaites, tačiau jie gali bet kada atsinaujinti, ypač, jeigu pacientas peršala, suserga kvėpavimo takų infekcijomis (jų rizika taip pat išauga).

Miego apnėja

Apnėja – graikų kalbos žodis, kuris reiškia „nekvépuojantis“. Miego apnėja - tai ne mažiau kaip 10 sek. sustojęs kvépavimas miegant. Kartais kvépavimas sustoja 20-30 sek., retai 2-3 min. Miego apnėjos sindromu serga 1-4 proc. gyventojų. Sustojuis kvépavimui ima trūkti deguonies, o tai ypač pavojinga smegenims, širdžiai ir imuninei sistemai. Miegant kūnas atsipalaidoja. Atsipalaidoja ir ryklės raumenys – jeigu jie yra paburkė, to gali užtekti, kad ryklė imtų ir užsidarytų visai, o oras į kūną nebepatektų. Miego apnėjos metu žmogus dažnai pabunda tam, kad tėstų kvépavimą, tačiau vėliau ryte to visiškai neprisimena.

PRIEŽASTYS:

Apnėjos požymiai:

- Atsibundate nepailsėjė, dieną sunku išlikti budriems;
- Atsibundate skaudančia galva;
- Atsibundate vidury nakties ir atrodo, kad springstate;
- Atsibundate suprakaitavę;
- Nubudę jaučiate sausumą burnoje, jums peršti ryklę.

Viršutiniai kvépavimo takai užsiblokuoja dėl perteklinio audinio, esančio kvépavimo takuose. Tai gali būti padidėję tonzilės ar adenoidai, didelis liežuvis, dideli dantys arba labai mažas žandikaulis, labai ilgas minkštasis gomurys. Labai dažna obstrukcinės miego apnėjos priežastis – kvépavimo takų raumenų atsipalaivimas. Tuomet ryklė trumpam lyg ir suglemba, užkrenta, todėl susiaurėja gerklė, kvépavimo takai ir atsiranda kvépavimo pauzės. Siauresnė gerklė gali būti ir paveldima arba tai gali būti senėjimo priežastis. Kita užsiblokovimo vieta gali būti nosies pertvaros defektai, kurie trukdo orui laisvai judėti pro nosį. Dar viena obstrukcinės miego apnėjos priežastis – antsvoris.

Priepoliai:

Sergant miego apnėja, užsiblokavus kvépavimo takams, nutrūksta kvépavimas. Tuomet sumažėja deguonies kiekis kraujyje. Smegenys dėl to sudirginamos ir miegantysis kelioms akimirkoms pabunda, kad būtų atverti kvépavimo takai. Atsibudus gerklės raumenys prasiplyčia pakankamai, kad praeitų oras. Žmogus įkvėpęs vėl užmiega, ir dažniausiai to net neprisimena. Priepuoliai gali kartotis iki 30 kartų per val.